

מילון ומילים

יעדי ההערכה העיקריים

לבדוק יכולת:

- לקבוע צורת יסוד (ערך מילוני) של מילה נתונה.
- להתמצא במילון לצורך איתור ערך מבוקש.
- להסתייע במילון לצורך הבנת טקסט נתון.
- להפיק מידע מתוך ערך מילוני מודפס.
- להבחין בין משמעויות שונות של אותו הערך.
- לנסח משמעויות של מילה תוך כתיבה עצמאית של ערך מילוני.
- להבחין בהבדלים בין מילים נרדפות.
- להוסיף מילים - על-פי שדה סמנטי נתון.

מילות מפתח:

- ערך מילוני
- משמעות
- נרדפות
- הגדרה מילונית / הסבר

תיאור כללי

משימה זו עוסקת בסמנטיקה ובלקסיקוגרפיה, כלומר - ביחסי משמעות בין מילים ובארגון הפנימי והחיצוני של המילון. המשימה מדגימה כיצד ניתן לבדוק בצורה אמתית, באמצעות טקסט, ידע מילוני הקשור להבנת הנקרא. העיסוק גם בפירושן של מילים בודדות, כגון: **מימוש**, **תולדה**, וגם בניבים (צירופים כבולים), כגון: **אין לה אח ורע**, וגם במטאפורות, כגון: **הקטר המניע**, מאפשר לנו לקבל תמונה כללית על הידע המילוני של מבצעי המשימה. העיסוק בידע מילוני במובן הרחב של המילה מתאים לגיל חטיבת הביניים.

ידע נדרש: המשימה דורשת ידע של המושגים ערך מילוני, משמעויות המילה, נרדפות, וכן של המושגים משלב, חלק דיבור, שורש, משפחת מילים, מין דקדוקי. ניסוי מקדים של המשימות מלמד שעולים חדשים, גם אם הם כבר 4 שנים בארץ, מתקשים מאוד בביצוע המשימה.

הערה ביצועית: לעבודה בסעיף 2 ובסעיף 4 יש צורך במילון עברי-עברי שלם לכל תלמיד/ה. לאחר ביצוע סעיף 4, יש לאסוף את המילונים. שימוש עודף במילון יגזול מהתלמידים זמן רב.

מבנה המשימה

פעילויות	מקום	זמן	ציוד
הבנה - קישור בין תוכן של טקסט לבין פירושים מילוניים לשון - מיומנויות חיפוש במילון; הכרת החלק הדקדוקי של המילון; קטגוריות בסיסיות (חלקי דיבור, מין דקדוקי, וכדומה) סמנטיקה - משמעויות שונות לאותו הערך; הבחנה בין מילים נרדפות הבעה - כתיבה של ערך מילוני	כיתה	90 דקות	לסעיף 2 ולסעיף 4: מילון עברי-עברי שלם לכל תלמיד/ה

הסבר כללי

הפעילויות במשימה זו קשורות למילון, להתמצאות במילון, למשמעויות של מילים ושל ביטויים ולמילים נרדפות. העשרת אוצר המילים ("המילון המנטאלי") היא בסיס חשוב ליכולת ההבעה וההבנה, לפיתוח רגישות לדקויות של המשמעויות, לשליטה במשלבי הלשון השונים ולשימוש תקין בכל תחומי הלשון - תחביר, תורת הצורות, תורת ההגה ואף כתיב.

המילון המודפס (או הממוחשב) עשוי לשמש כלי חשוב להבהרת משמעות המילה, לאופן השימוש בה, לידיעת הכתיב שלה, נטיותיה וכדומה. לכן, הבנה של ארגון המילון ומיומנות השימוש בו חשובות להפקת מידע ממנו. מילוני התזאורוס (מילון נרדפות, מילון שדות סמנטיים) עשויים לעזור בחידוד ההבחנות הדקות בין מילים קרובות.

1. ... אתם רוצים לבדוק במילון עברי-עברי ... באיזה ערך מילוני תחפשו כל מילה? ...

01

מטרה

לבדוק יכולת לקבוע צורת יסוד (ערך מילוני) של מילה נטויה נתונה.

מחונן (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 תשובה מלאה: כתיבה מדויקת של הערך המילוני של 7-8 מילים. הערכים הם: כלכליים - כלכלי; חשובים - חשוב; לאומית - לאומי; מרשימה - מרשים; תעשיית - תעשייה או תעשיה (בכתיב חסר); עתירי - עתיר; בדרכה - דרך; בחשיבותו - חשיבות.

רמה 3 תשובה חלקית: כתיבה מדויקת של הערך המילוני של 5-6 מילים.

רמה 2 תשובה חלקית: כתיבה מדויקת של הערך המילוני של 3-4 מילים.

רמה 1 תשובה חלקית: כתיבה מדויקת של הערך המילוני של 1-2 מילים ופחות.

2. חפשו במילון את המילים: תפוקה, יזמות, תולדה, מימוש, וכתבו כאן רק את הפירוש המתאים בדיוק לקטע. ...

02

מטרה

לבדוק שימוש הולם במילון - יכולת לאתר במילון מילים נתונות ולהתאים את הפירוש המילוני שלהן להקשר טקסטואלי נתון.

הערה

התלמידים צריכים להבין שאין להעתיק את הכתוב במילון בצורה טכנית, אלא עליהם לברור ולהעתיק רק את הפירושים המתאימים למשפט/לטקסט. דוגמה: אם למילה **תולדה** כתבו את הפירושים: **ללדת, ילד, צאצא** - פירושים אלה אינם מתאימים לטקסט. ועוד דוגמה: אם למילה **יזמות** העתיקו מהמילון גם או רק את הפירוש **פעילות של יזם** - יש כאן העתקה שתמית, בלי קשר למשמעות המילה בטקסט, ולכן רמת התשובה יורדת.

מחון (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 תשובה מלאה: איתור של כל 4 הערכים במילון ובחירת הפירוש המתאים לטקסט.

תשובות אפשריות

תפוקה - תוצרת (לאומית); יבול, ייצור; הכמות הכללית של המוצרים שגוף כלשהו מייצר או מספק

נְזֻמָּוּת - יוזמה מקצועית; פעילות של תכנון ושל פיתוח רעיונות או מפעלים חדשים, בעיקר בתחום הכלכלי

תולדה - תוצאה, פועל יוצא, דבר הנובע מדבר אחר

מימוש - הגשמה, הפיכה לממש; הוצאה לפועל, הגשמה, ביצוע; הפיכה של תכנית, של רעיון וכדומה לממשיים או למציאותיים

רמה 3 תשובה חלקית: איתור של 3 ערכים במילון ובחירת הפירוש המתאים לטקסט, או איתור של כל 4 הערכים ובחירת פירוש שאינו מתאים לטקסט.

רמה 2 תשובה חלקית: איתור של 2 ערכים במילון ובחירת הפירוש המתאים לטקסט.

רמה 1 תשובה חלקית: איתור של ערך מילוני אחד.

3. קראו בקטע... את שלושת הביטויים: אין לה אחר ורע, חלון הזדמנויות, בבייה לדורות, ושערו את פירושם. ...

מטרה

לבדוק יכולת לשער משמעות של ביטוי על-פי ההקשר או על-פי משמעות חלקיו (ללא מילון).

הערה

סעיף זה עוסק בצירופים כבולים, שהם חלק מהידע המילוני של התלמידים. **ידע מילוני** פירושו, בעיקר בגילים המתקדמים של חטיבת הביניים, לא רק ידע של מילים בודדות אלא גם ידע של צירופים כבולים, יכולת הפשטה של מטאפורות ויכולת לעגן ביטוי בתוך הטקסט.

מחון (כולל הסברים ודוגמות) לסעיפים א-ג

א. אין לה אחר ורע

רמה 4 תשובה מלאה: פירוש שלם והגייוני מבחינת ההקשר (גם אם אינו הפירוש המילוני).
■ אין שני לה (היא יחידה).

רמה 3 פירוש נכון בניסוח מסורבל או לא מדויק.

■ אין לה מתחרים ואין יותר טובה.

הערה: ההשלמה, המסבירה ממי אין יותר טובה, חסרה, והניסוח אינו מדויק, כי

המשמעות של הביטוי היא לא: אין יותר טובה, אלא: אין דומה לה, אין כמותה.

- רמה 2** הבנה של חלקי הביטוי אך לא של הביטוי כולו.
■ אין לה במי להיעזר אין לה אחים ואין לו חברים.
- הערה:** זהו הסבר קונקרטי מאוד, בניגוד לכללי, ומשום כך הוא משקף ביצוע נמוך. אין כאן התייחסות למשמעות הביטוי בהקשר הטקסטואלי אלא רק למשמעות המילים - כל אחת מהן בנפרד.
- רמה 1** אמירה כללית או פרשנות לא נכונה.
■ אין למדינת ישראל אויבים בטכנולוגיה.
הערה: התשובה מעידה על חוסר הבנה.

ב. חלון הזדמנויות

- רמה 4** תשובה מלאה: פירוש שלם והגייוני מבחינת ההקשר (גם אם אינו הפירוש המילוני).
תשובה אפשרית
פתח להתפתחות, שעת כושר המאפשרת התפתחות כלכלית בקנה מידה בינלאומי. אין הכוונה כאן לחלון ממשי אלא לחלון מטאפורי, שהוא מעין פתח לעולם החיצוני, המאפשר לישראל הזדמנויות להתפתחות כלכלית נרחבת.
- רמה 3** פירוש נכון והסבר בניסוח מסורבל או לא מדויק.
- רמה 2** הבנה של חלקי הביטוי אך לא של הביטוי כולו.
- רמה 1** אמירה כללית או פרשנות לא נכונה.

ג. בנייה לדורות

- רמה 4** תשובה מלאה: פירוש שלם והגייוני מבחינת ההקשר (גם אם אינו הפירוש המילוני).
■ נזק לזמן רב.
- רמה 3** פירוש נכון בניסוח מסורבל; חזרה על המילה המפורשת או פירוש לא מדויק.
■ בכייה לאורך זמן.
הערה: בפירוש זה נעשה שימוש במילה שצריך לפרש - **בכייה**.
■ אסון גדול.
הערה: פירוש לא מדויק. בהקשר זה אין הפוונה לאסון דווקא.
■ דבר שנפסיד לכמה דורות ונצטרך אותו מאוד.
- רמה 2** הבנה של חלקי הביטוי אך לא של הביטוי כולו.
■ אכזבה לאנשים.
הערה: אמנם הפירוש לא מדויק, אך כיוון שבביטוי **בנייה לדורות** יש משהו "רע", יתקבל גם הפירוש: **אכזבה**.
■ דבר עצוב לא טוב.
- רמה 1** אמירה כללית או פרשנות לא נכונה.
■ הוא לא יהיה יותר כמו שהיה. הוא לא יפתח לא ימשיך יותר.

4. חכשו במילון את הביטויים המסומנים בשלושת המשפטים שלפניכם, ...

- א. מדינת ישראל ... בקנה מידה בינלאומי.**
- ב. הקטר המניע ... הוא תעשיית ההיי-טק.**
- ג. ההישגים הכלכליים ... שנקרו בדרכה של מדינת ישראל.**

06
07
08

מטרה

לבדוק יכולת לשלב פירוש מתאים בהקשר נתון וכן יכולת אינטגרציה בין מילון לתחביר.

מחון (כולל הסברים ודוגמות) לסעיפים א-ג

רמה 4 תשובה מלאה: פרשנות נכונה של הביטויים וניסוח טוב, המשתלב יפה במשפט וצמוד לטקסט המקורי.
א. בקנה מידה - ברמה, בגודל, שיעור, ממד.

תשובה אפשרית

מדינת ישראל הגיעה... להישגים גבוהים, שנחשבים גבוהים גם יחסית למדינות אחרות בעולם.
ב. הקטר המניע - הכוח המושך, הגורם העיקרי, הכוח העיקרי.

תשובות אפשריות

- תעשיית ההיי-טק היא הגורם העיקרי להתפתחות הכלכלית ולהישגים הכלכליים.
- תעשיית ההיי-טק היא זאת שבגללה הכלכלה הישראלית מתפתחת בחוזקה, בעוצמה ובמהירות.
- כמו קטר, שהוא הכוח המושך בחוזקה את כל הרכבת הארוכה, כך גם ההיי-טק מושך אחריו את הכלכלה בישראל. מושך אותה קדימה בכוח רב ובמהירות.
ג. נקרו בדרכה - הזדמנו למדינת ישראל במשך שנות קיומה; התרחשו במדינת ישראל, הופיעו במהלך ההיסטוריה; מדינת ישראל "פגשה"; קרו למדינת ישראל.

רמה 3 פרשנות נכונה אך הניסוח פחות טוב מרמה 4. הפירוש צמוד לטקסט המקורי, כנדרש.
רמה 2 פרשנות נכונה אך צמודה פחות לטקסט המקורי.
רמה 1 תשובה שגויה: פירוש לא נכון; הפירוש אינו צמוד לטקסט המקורי.

5. לפניכם תצלום של הערך גְּבִיעַ... השלימו... את המידע הדקדוקי...

09

מטרה

לבדוק יכולת להתמצא במבנה של ערך מילוני.

מחווין (כולל הסברים ודוגמות) לסעיפים א-ז

רמה 4 תשובה מלאה: השלמה נכונה של 6-7 מונחים. המונחים הם:

א. גְּבִיעַ = ערץ מילוני

ב. שם = חלק דיבור

ג. ז' = מין דקדוקי

ד. גביעים = צורת רבים

ה. פרס שנותנים לאדם... משמעות (2)

כינוי לוופל פריך משמעות (3)

ו. "הגביע הוא שלנו!" צעקו חברי קבוצת הכדורסל, שזכו... = משפט לדוגמה

ז. גְּבִיעַ - = צורת נסמך

רמה 3 תשובה חלקית: השלמה נכונה של 4-5 מונחים.

רמה 2 תשובה חלקית: השלמה נכונה של 2-3 מונחים.

רמה 1 תשובה חלקית או שגויה: השלמה נכונה של מונח אחד או השלמה שגויה של כל המונחים.

6. ... לפניכם דוגמות לחמש המשמעויות של המילה אָשַׁר. התאימו כל דוגמה למשמעות שלה. ...

10

מטרה

לבדוק יכולת להבחין בין משמעויות שונות של ערך אחד.

מחווין (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 תשובה מלאה: התאמה למשמעות ב-5 המשפטים. התשובות הן:

א - משמעות 3; ב - משמעות 4; ג - משמעות 1; ד - משמעות 5; ה - משמעות 2.

רמה 3 תשובה חלקית: התאמה למשמעות ב-4 משפטים.

רמה 2 תשובה חלקית: התאמה למשמעות ב-3 משפטים.

רמה 1 תשובה חלקית או שגויה: התאמה למשמעות ב-2 משפטים ופחות, או אין התאמה.

7. יש חילים, שהן יכולות להיות בסיס לצירופים או לביטויים שונים. ... הסבירו את הקשר בין שלושת הביטויים. ...

11

מטרות

לבדוק יכולת להבחין בהבדלים בין משמעויות מוחשיות ומופשטות של ערך אחד וכן יכולת לנסח הבדלים אלה.

מחווין (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 תשובה מלאה: תשובה מכלילה, מנוסחת היטב ומתייחסת אל גשר בצורה מופשטת, כדימוי או בצורה מטאפורית. התשובה מסבירה את ההופעה שלו בתוך הצירוף ומתייחסת למשמעויות השונות של כל ביטוי.

תשובה אפשרית

למילה **גשר** יש משמעויות מוחשיות (מבנה קונקרטי שמקשר בין שני מקומות), אך יש לה גם משמעויות מופשטות, כפי שזה מתבטא בשלושת הביטויים האלה. שלושתם מטאפורות. בכולם יש דימוי של **גשר** כ"אמצעי מקשר" בין בני אדם, בין מקומות, בין אירועים ועוד:

גשר לשלום - המעשים שאנשים עושים, כדי להתקרב זה לזה לצורך יצירת שלום. חיפש גשר אל לבו - חיפש דרך כדי להתקרב לאדם אחר.

יום גשר - יום שמחבר, מקשר, בין יום חופשה אחד ליום חופשה אחר.

בכל הביטויים האלה, כמו בביטויים המוחשיים, הגשר הוא גורם מקשר בין שני תחומים נפרדים. הוא מאפשר דרך, מעבר לצורך התקרבות, לחיבור מוחשי או מופשט.

רמה 3 באיכות נמוכה יותר מרמה 4, כלומר - הניסוח פחות טוב, ויש רק התייחסות חלקית לצירופים.

רמה 2 תשובה חסרה ולא מכלילה. התייחסות לכל ביטוי בנפרד ולא באופן אינטגרטיבי.

רמה 1 תשובה חסרה ולא מכלילה. אין כלל התייחסות לשלושת הביטויים.

8. במילון ליד הערך אָנְשֵׁר כתוב... נסו לשער: מהו תפקידו של הָגֶשֶׁר? ...

12

מטרות

לבדוק יכולת להפעיל ידע מורפולוגי בהקשר מוגבל (במקרה זה: ההקשר המשפטי), כלומר - יכולת לשער משמעות של מילה לפי שורש ולפי תבנית (עיסוק במורפולוגיה של הגזירה).

הערה

היכולת לעשות את הקישור בין **גשר** מוחשי לבין **מגשר** מתחום המשפט קשורה גם בידע העולם של התלמידים.

מחווה (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 התשובה נשענת על משמעות השורש ועל המשמעות של בעל המקצוע בהקשר המשפטי.

■ מי שעוסק בפשרה, בתיווך בין אנשים. המגשר מחבר ומקשר, בין אנשים, כשהם לא מסוגלים לעשות זאת בעצמם.

רמה 3 התשובה נשענת על משמעות השורש ועל המשמעות של בעל המקצוע בהקשר המשפטי, אך הניסוח שלה לקוי.

■ בן אדם שצריך לקרוב בין אנשים, לנהל מו"מ עם אנשים שאינם: מדברים, אין שלום בין שני מדינות.

רמה 2 התשובה נשענת על השורש ועל המשמעות של בעל המקצוע אך נשארת בפן הממשי, כלומר - בלי ההקשר המשפטי.

- אדם אשר בונה גשרים בין מקום למקום.
- מגשר זהו אדם המתכנן את המקומות בהם יעבור הגשר מצד לצד.
- הוא השומר בגשר.

רמה 1 תשובה שאין בה כל קשר מורפולוגי או סמנטי.

מילונאים צעירים

9. ... בחרו מילה אחת מן המילים הבאות: סרט, כדור, עמוד או שער, וכתבו אותה בערך במילון. ...

מטרות

לבדוק יכולת להתאים טקסט לסוגה נתונה (מבנה, משלב לשוני), וכן יכולת מילונית למצוא מספר משמעויות, מסוגלות להגדיר משמעות או להסביר ערך נתון, ויכולת מילונית למצוא מספר משמעויות לערך אחד.

הערות

- בסעיף זה אין שימוש במילון. יש לדאוג לכך שהתלמידים **לא** ישתמשו במילון, ואין לתת ציון על תשובות מועתקות מהמילון.

- התלמידים נדרשים להפגין התנהגות לשונית הולמת למחבר מילון ולהוכיח יכולת אינטרטקסטואלית (יכולת להתבונן בטקסט ולבנות על-פיו טקסט אחר). יכולת זו מעידה על גמישות לשונית. כידוע, תלמידים טובים מסוגלים לקשר בין טקסטים שונים טוב יותר מתלמידים חלשים.

מחווין (כולל הסברים ודוגמות)

קריטריונים	רמה 4	רמה 3	רמה 2	רמה 1
תוכן	פירוט של שתי משמעויות למילה (רצוי יותר); הגדרות/הסברים מתאימים לשתי המשמעויות. בהסבר/ בהגדרה אין שימוש במילה שצריך להסביר; משפט דוגמה לכל משמעות, המדגים כהלכה את המשמעות; מידע דקדוקי: מין, נטייה ברבים, צורת נסמך. (אין להוריד רמה, אם חסר פריט דקדוקי אחד.)	כמו ברמה 4, אך חסרים משפטים מדגימים למשמעות אחת או שתיים; שימוש במילה שצריך להסביר; חסר יותר מפריט אחד במידע הדקדוקי.	פירוט של משמעות אחת; הגדרה/הסבר אחת/ אחד; דוגמה אחת או אין כלל משפט לדוגמה; מידע דקדוקי חלקי או לא קיים כלל.	אין התייחסות למשמעות, כלומר - אין טקסט שהוא הגדרה, או אין משפט אחד לדוגמה או התייחסות דקדוקית כלשהי.

13

קריטריונים	רמה 4	רמה 3	רמה 2	רמה 1
14 מבנה	התאמה מלאה למבנה של ערך מילוני: מידע דקדוקי, הגדרה/הסבר למשמעות, כולל משפט דוגמה.	התאמה חלקית למבנה של ערך מילוני.	התאמה חלקית ביותר למבנה של ערך מילוני.	אין התאמה למבנה של ערך מילוני.
15 מבע	התאמה מלאה במבע לסוגה ולמטרת הכתיבה (כתיבה מילונית). עירוב משלבי - הגדרה או הסבר מילוני וכן דוגמות, שהן משפטים מבהירים מחיי היום-יום.	התאמה כמעט מלאה במבע לסוגה ולמטרת הכתיבה (כתיבה מילונית); עירוב משלבי - כמו ברמה 4.	התאמה מלאה במבע לסוגה ולמטרת הכתיבה; הבחנה כלשהי בין משלב ההגדרה לבין הדוגמה;	אין התאמה במבע לסוגה ולמטרת הכתיבה; המשלב הלשוני אינו מתאים/הולם
16 תקינות	שליטה במוסכמות הכתיבה: תחביר, פיסוק וכתוב.	שליטה כמעט מלאה במוסכמות הכתיבה: שגיאות מעטות מאוד בתחביר, בפיסוק ובכתיב.	שליטה חלקית/מעטה במוסכמות הכתיבה: שגיאות בתחביר, בפיסוק ובכתיב.	אין שליטה במוסכמות הכתיבה.

תשובה אפשרית לרמה 4:

המילה	המשמעויות - תשובות אפשריות:	חלק דיבור	מין	נטייה / נסמך
סָרַט	1. רצועה ארוכה וצרה של בד, אריג עור וכד', אשר בדרך כלל משמשת לקישוט או לעיטור. 2. קיצור מקובל של 'סָרְט קוֹלְנוֹעַ'. 3. קיצור מקובל של 'סָרְט צְלוּם'. 4. (גם: סרט הדפסה) רצועת בד צרה, ארוכה ושטוחה הספוגה בדיו, שדרכה מועבר הצבע לאותיות או לסימנים המודפסים במדפסת, במכונת כתיבה וכד'. 5. (גם: סרט הקלטה) רצועה של חומר פלסטי או חומר אחר, המצופה בציפוי מסוים שניתן להטביע עליו צלילים ותמונות ברשמקול, בקלטת וכד'. 6. עיטור, אות כבוד, אות גבורה וכד'. (הבליט את הסרטים שעיתרו את חזהו). 7. 'מהסרטים' <סלנג> נהדר, משגע, יוצא מן הכלל, אדיר. (איזה בחור היא תפסה לה - מהסרטים!)	ש"ע	ז'	סרטים / סָרְט - סָרְטִי -
פָּדוּר	1. חפץ עגול ומתגלגל המשמש למשחק, להתעמלות וכד'. 2. 'בלשון הדיבור' תרופה בצורת גוף קטן, קשה ועגול ובדרך כלל שטוח, שיש לבלוע אותה; טבלית. 3. ראה 'קָלִיעַ'. הנרצח נפגע משני כדורים שפגעו בלבו ובצווארו.	ש"ע	ז'	פָּדוּרִים / פָּדוּר - פָּדוּרִי -
עֲמוּד	1. כל אחד משני הצדדים של דף בספר, בעיתון, במחברת וכד'. לרוב העמודים ממוספרים. 2. טור אחד בספר התורה. 3. מוט עבה וגבוה עשוי אבן, מתכת, עץ וכד' הנעוץ באדמה, ובדרך כלל משמש בסיס או משען למשהו; גליל גבוה יצוק בטון בבניין או לפניו, שהבניין עומד עליו. 4. דבר שצורתו דמוית עמוד, והוא גבוה, צר ומתנשא כלפי מעלה. עמוד אבק היתמר מאחורי השיירה. "וְהָיָה הַלֵּךְ לְפָנֶיהֶם יוֹמָם בְּעָמוֹד עֵנָן... וְלַיְלָה בְּעָמוֹד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלֶכֶת יוֹמָם וְלַיְלָה" (שמות יג כא). 5. בסיס, משענת, יסוד; אדם או דבר הממלאים תפקיד מרכזי וחשוב ביותר בתחום מסוים, במסגרת מסוימת וכד'. אחד מעמודי היהדות הוא האמונה בבחירה החופשית שיש לאדם. 6. תיבה; שולחן גבוה וצר בעל טבלה משופעת, העומד בבית הכנסת לפני ארון הקודש, ושליח הציבור מתפלל לידו. 7. 'א'. רהיט הבנוי כמין דוכן גבוה וצר שמשטחו העליון משופע	ש"ע	ז'	עֲמוּדִים / עֲמוּד - עֲמוּדִי -

המילה	המשמעויות - תשובות אפשריות*:	חלק דיבור	מין	נטייה / נסמך
עמוד (המשך)	במקצת והוא משמש לעיון ואף לכתובה בעמידה. בבית עגנון מוצג עמודו של הסופר המפורסם שעליו הוא כתב בעמידה את יצירותיו הספרותיות. <ב>. חלופה עברית הרווחת בלשון הספרות לסטנדר. "כשהגיע זמן כל נדרי הרכין האורח את ראשו אל עמודו, התעטף בטלית ובקיטל ועמד להתפלל" (י"ד ברקוביץ, תרגום שלום עליכם). 8. <בוטניקה> גבעול מחוסר עלים הנושא פרח או תפרחת וצומח מתוך שושנה של עלים.			
שַׁעַר	1. דלת או פתח רחב בכניסה לחצר, לבניין וכד'; פתח בחומה. בשעות הלילה השער של בית הספר נעול. 2. <משחקי כדור> זוג קורות שביניהן מתוחה רשת. 3. העמוד הראשון בספר שכתובים בו פרטים שונים עליו: שמו, שם המחבר, שנת ההוצאה ועוד. 4. העמוד הראשון של עיתון או כתב עת שכתובות בו החדשות העיקריות. 5. פרק, מדור בספר שיש לו כותרת או כתב עת שכתובות בו החדשות העיקריות.	ש"ע	ז'	שַׁעְרִים / שַׁעַר - שַׁעְרֵי -

רמה 4 ■ שער - שם ז' (שערים) 1. דלת של חצר או פתח בחומה - "חייכתי לאבי ליד שער בית-הספר". 2. שתי קורות עם משקוף שיש במשחקי כדור והמטרה היא להבקיע את הכדור לשער ולזכות בנקודות. - "השחקן הבקיע גול לשער בדקה ה-80, והקבוצה ניצחה 1:0".

כדור - שם ז' (כדורים). 1. גוף עגול: משמש למשחק בדרך כלל ממולא באוויר. כדורגל, כדורסל, כדור-יד, כדורעף, כדור בסיס, כדור מים. "הילד קיבל כדור במתנה". 2. כדור [בלשון דיבור] תרופה, גלולה. "יוסי, אתה צריך לבלוע כדור". 3. קליע של רובה "החזיל נפצע מכדור שחדר לו לרגל".

כדור פורח - סל המחובר לפיסת בד ענקית בצורת כדור אשר מעיפים אותו בעזרת מיליון באוויר חם.

כדור הארץ - הכוכב עליו אנו חיים. כדורית דם - יחידות בסיסיות המרכיבות את הדם. ישנן כדוריות לבנות ואדומות.

רמה 3 ■ סרט 1. סרט ששמים בשיער. (הלכתי למסיבה וכדי להראות יפה יותר שמתתי סרט בשיער). 2. סרט שרואים בטלוויזיה או בקולנוע. (ביום שישי בערב היה לי משעמם אז הלכתי לחברה כדי לראות אצלה סרט).

הערה: בהגדרה יש שימוש במילה שצריך להסביר - "סרט ששמים בשיער", "סרט שרואים..."; אין התייחסות דקדוקית.

רמה 2 ■ סרט - זכר - תסריט אשר אנשים הכינו כדי להציג משהו לפני מס' אנשים. סרט - הוא מציג נושאים מסוימים כגון: פחד, קמדיה, דרמה, פעולה ועוד...

רמה 1 ■ כדור - כדור זה גומי נמסח בצורה עגולה. הוא יכול לקפוץ, הוא שם עצם, זכר, והוא גם משמש למשחקים שונים.

* מתוך: רב-מילים 2000, מילון ממוחשב, © כל הזכויות שמורות למטח (המרכז לטכנולוגיה חינוכית), 1999.

10. ... במה המילים שבכל זוג שונות זו מזו? ובמה הן דומות זו לזו? ...

17

מטרות

לבדוק יכולת לנסח הבחנה הקשורה במילים נרדפות ויכולת להגדיר את תחום ההבדלים ביניהן.

מחונן (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 תשובה מלאה: תשובה מכלילה, מנוסחת כהלכה, המתייחסת לכך שהמילים דומות במשמעות (מילים נרדפות), וכן התייחסות להבדלים בין המילים (שוני במשלב, בעוצמה).

רמה 3 תשובה חלקית: התייחסות לדמיון או להבדלים בין המילים; ניסוח פחות טוב מרמה 4.

רמה 2 תשובה חלקית: אין תפיסה של ההבדל במשלב או בעוצמה; ניסוח לקוי.

רמה 1 תשובה שגויה: התשובה אינה לעניין.

11. ... מהו הנושא (התוכן) המשותף לכל המילים ברשימה?

18

מטרה

לבדוק יכולת לתפוס שדה סמנטי של קבוצת מילים.

הערה

סעיף זה דורש יכולת הכללה קטגוריאלית: הנושא הוא **ספורט** ולא **משחק**!

מחונן (כולל הסברים ודוגמות)

רמה 4 תשובה מלאה: הכללה קטגוריאלית. הקטגוריה היא: **ספורט**.
■ כול המילים קשורות לספורט.

רמה 3 תשובה חלקית: אין הכללה קטגוריאלית.
■ כל המילים שייכות למשחקים.

רמה 2 תשובה חלקית: ציון של קטגוריה נמוכה, כמו כדורסל, שהוא סוג של ספורט.
■ קשורים לכדורסל.

רמה 1 תשובה שגויה: תשובה לא לעניין.
■ מקצוע.

12. הוסיפו 5 מילים, שלפי דעתכם הן שייכות לנושא שבסעיף הקודם.

19

מטרה

לבדוק יכולת לכתוב מילים, השייכות לשדה סמנטי נתון, וכן יכולת לפירוט קטגוריאלית ועושר מילוני.

הערה

יש לקבל כל ערך - צורת יסוד (שם עצם, פועל, תואר, שם תואר) - הקשור בתוכנו לספורט.

מחווין (כולל הסברים ודוגמות)

- רמה 4** תשובה מלאה: 5 דוגמות טובות, השייכות לתחום השדה הסמנטי של עולם הספורט.
■ כדורגל, שער, פוטבול אמריקאי, שחייה, קפיצה לרוחק.
- רמה 3** תשובה חלקית: 3-4 דוגמות טובות.
■ בעט, פנדל, קפץ.
- רמה 2** תשובה חלקית: 2 דוגמות טובות.
■ שוער, מאמן.
- רמה 1** תשובה חלקית: דוגמה אחת טובה.
■ כדור.

מילון ומילים - ריכוז המחוונים למשימה

רמה 1	רמה 2	רמה 3	רמה 4	עמוד	סימול מחשב
כתיבה מדויקת של הערך המילוני של 1-2 מילים.	כתיבה מדויקת של הערך המילוני של 3-4 מילים.	תשובה חלקית: כתיבה מדויקת של הערך המילוני של 5-6 מילים.	כתיבה מדויקת של הערך המילוני של 7-8 מילים.	2	01
איתור של ערך מילוני אחד.	איתור 2 ערכים במילון ובחירת הפירוש המתאים לטקסט.	איתור 3 ערכים במילון ובחירת הפירוש המתאים לטקסט, או איתור של כל 4 הערכים ובחירת פירוש שאינו מתאים לטקסט	איתור 4 ערכים במילון ובחירת הפירוש המתאים לטקסט.	2	02
אמירה כללית או פרשנות לא נכונה.	הבנה של חלקי הביטוי אך לא של הביטוי כולו.	פירוש נכון בניסוח מסורבל או לא מדויק.	פירוש שלם והגייוני מבחינת ההקשר (גם אם אינו הפירוש המילוני).	3 4 4	03 04 05
פירוש לא נכון; הפירוש אינו צמוד לטקסט המקורי.	פרשנות נכונה אך צמודה פחות לטקסט המקורי.	פרשנות נכונה אך הניסוח פחות טוב מרמה 4. הפירוש צמוד לטקסט המקורי.	פרשנות נכונה וניסוח טוב, המשתלב יפה במשפט וצמוד לטקסט המקורי.	5 5 5	06 07 08
השלמה נכונה של מונח אחד, או השלמה שגויה של כל המונחים.	השלמה נכונה של 2-3 מונחים.	השלמה נכונה של 4-5 מונחים.	השלמה נכונה של 6-7 מונחים.	5	09
התאמה למשמעות ב-2 משפטים ופחות, או אין התאמה.	התאמה למשמעות ב-3 משפטים.	התאמה למשמעות ב-4 משפטים.	התאמה למשמעות ב-5 משפטים.	6	10
תשובה חסרה ולא מכלילה. אין כלל התייחסות לשלושת הביטויים.	תשובה חסרה ולא מכלילה. התייחסות לכל ביטוי בנפרד ולא באופן אינטגרטיבי.	באיכות נמוכה יותר מרמה 4, כלומר - הניסוח פחות טוב, ויש רק התייחסות חלקית לצירופים.	תשובה מכלילה, מנוסחת היטב ומתייחסת אל גשר בצורה מופשטת, כדימוי או בצורה מטאפורית. התשובה מסבירה את ההופעה שלו בתוך הצירוף ומתייחסת למשמעויות השונות של כל ביטוי.	6	11
תשובה שאין בה כל קשר מורפולוגי או סמנטי.	התשובה נשענת על השורש ועל המשמעות של בעל המקצוע אך נשארת בפן הממשי, כלומר - בלי ההקשר המשפטי.	התשובה נשענת על משמעות השורש ועל המשמעות של בעל המקצוע בהקשר המשפטי, אך הניסוח שלה לקוי.	התשובה נשענת על משמעות השורש ועל המשמעות של בעל המקצוע בהקשר המשפטי.	7	12

רמה 1	רמה 2	רמה 3	רמה 4	עמוד	סימול מחשב
<p>תוכן: אין התייחסות למשמעות, כלומר - אין טקסט שהוא הגדרה, או אין משפט אחד לדוגמה או התייחסות דקדוקית כלשהי.</p>	<p>תוכן: פירוט של משמעות אחת; הגדרה/הסבר אחת/אחד; דוגמה אחת או אין כלל משפט לדוגמה; מידע דקדוקי חלקי או לא קיים כלל.</p>	<p>תוכן: כמו ברמה 4, אך חסרים משפטים מדגימים למשמעות אחת או שתיים; שימוש במילה שצריך להסביר; (חסר יותר מפריט אחד במידע הדקדוקי).</p>	<p>תוכן: פירוט של שתי משמעויות למילה (רצוי יותר); הגדרות/הסברים מתאימים לשתי המשמעויות. בהסבר/בהגדרה - אין שימוש במילה שצריך להסביר; משפט דוגמה לכל משמעות, המדגים כהלכה את המשמעות; מידע דקדוקי: מין, נטייה ברבים, צורת נסמך. (אין להוריד נקודות, אם חסר פריט דקדוקי אחד).</p>	8	13
<p>מבנה: אין התאמה למבנה של ערך מילוני.</p>	<p>מבנה: התאמה חלקית ביותר למבנה של ערך מילוני.</p>	<p>מבנה: התאמה חלקית למבנה של ערך מילוני.</p>	<p>מבנה: התאמה מלאה למבנה של ערך מילוני: מידע דקדוקי, הגדרה/הסבר למשמעות, כולל משפט דוגמה.</p>	9	14
<p>מבע: אין התאמה במבע לסוגה ולמטרת הכתיבה; המשלב הלשוני אינו מתאים/הולם.</p>	<p>מבע: התאמה מלאה במבע לסוגה ולמטרת הכתיבה; הבחנה כלשהי בין משלב ההגדרה לבין הדוגמה.</p>	<p>מבע: התאמה כמעט מלאה במבע לסוגה ולמטרת הכתיבה (כתיבה מילונית); עירוב משלבי - כמו ברמה 4.</p>	<p>מבע: התאמה מלאה במבע לסוגה ולמטרת הכתיבה (כתיבה מילונית); עירוב משלבי וכן דוגמות, שהן משפטים מבהירים מחיי היום-יום.</p>	9	15
<p>תקינות: אין שליטה במוסכמות הכתיבה.</p>	<p>תקינות: שליטה חלקית/מעטה במוסכמות הכתיבה; שגיאות בתחביר, בפיסוק ובכתיב.</p>	<p>תקינות: שליטה כמעט מלאה במוסכמות הכתיבה; שגיאות מועטות מאוד בתחביר, בפיסוק ובכתיב.</p>	<p>תקינות: שליטה במוסכמות הכתיבה: תחביר, פיסוק וכתיב.</p>	9	16
<p>התשובה אינה לעניין.</p>	<p>אין תפיסה של ההבדל במשלב או בעוצמה; ניסוח לקוי.</p>	<p>התייחסות לדמיון או להבדלים בין המילים; ניסוח פחות טוב מרמה 4.</p>	<p>תשובה מכלילה, מנוסחת כהלכה, המתייחסת לכך שהמילים דומות במשמעות (מילים נרדפות), וכן התייחסות להבדלים בין המילים (שוני במשלב, בעוצמה). ניסוח - כהלכה. יש הסבר ודוגמאות להבדלים בעצמה או במשלב.</p>	11	17
<p>תשובה לא לעניין.</p>	<p>ציון של קטגוריה נמוכה - כדורסל.</p>	<p>אין הכללה קטגוריאלית - משחק.</p>	<p>הכללה קטגוריאלית - ספורט.</p>	11	18
<p>דוגמה אחת טובה.</p>	<p>2 דוגמות טובות.</p>	<p>3-4 דוגמות טובות.</p>	<p>5 דוגמות טובות מעולם הספורט.</p>	11	19